

**LUPTA CURENTELOR OPOZIȚIONISTE
ÎN SÎNUL PARTIDULUI MAGHIAR
DIN ROMÂNIA
PENTRU ÎNTĂRIREA UNITĂȚII FRĂȚEȘTI
A OAMENILOR MUNCII
(1918—1928)**

Încununare firească a unui proces legic, proclamarea unirii Transilvaniei cu România la 1 decembrie 1918 de către Adunarea Națională de la Alba Iulia a desăvârșit procesul de formare a statului național unitar român, consfințind și ridicând pe o treaptă mai înaltă comunitatea statornicită de-a lungul veacurilor între toate provinciile României, realizând cadrul național și social-economic pentru dezvoltarea mai rapidă a forțelor și relațiilor de producție.

Rezoluția Adunării de la Alba Iulia a exprimat poziția democratică, înaintată a națiunii române în acea epocă. Însemnătatea ei este conferită de faptul că hotărînd unificarea statului a precizat totodată și sensul dezvoltării democratice a societății românești, a formulat idei fundamentale ale conviețuirii și frăției dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare.

Clasele sociale și-au schimbat poziția în societate, personalitățile au suferit oscilații și transformări, unele din punctele concrete ale rezoluției Adunării Naționale din 1 decembrie 1918 nu au fost puse niciodată în aplicare de către guvernele burghezo-moșieresti din perioada interbelică, din cauza orientării lor retrograde, dar sensul progresist al luptei, consemnat în acest document programatic, s-a păstrat mereu.

În condițiile preponderenței burgheziei în conducerea mișcării naționale, desăvârșirea unității politice nu a marcat și înlăturarea regimului burghezo-moșieresc, dar a asigurat totuși dezvoltarea mai rapidă a forțelor de producție, lărgirea și întărirea mișcării muncitorești revoluționare, a tuturor forțelor progresiste pe scara întregii țări. Au apărut posibilități noi pentru cimentarea frăției de luptă a oamenilor muncii români și de alte naționalități în vederea progresului social. Printre hotărârile de la Alba Iulia o importanță deosebită are și proclamarea deplinei libertăți naționale, „pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra și judeca în limba sa proprie prin indivizi din sinul său și fiecare popor va primi drept de reprezentare în corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc”¹. În declarația adoptată s-au prevăzut și o

¹ *Unirea Transilvaniei cu România*, București, 1970, p. 691.

serie de stipulații pe linia revendicărilor burghezo-democratice, ca: înfăptuirea reformei agrare radicale, vot universal, egala îndreptățire și deplina libertate a tuturor cetățenilor, drepturi și avantaje pentru muncitorime etc.

Cu tot obscurantismul elementelor naționaliste, masele largi maghiare și germane din Transilvania au avut aceeași năzuință cu poporul român: instaurarea unui regim democratic și realizarea drepturilor egale, proclamate la Alba Iulia. Enunțarea principiilor democratice generale, precum și cele referitoare la naționalitățile conlocuitoare în hotărîrea Adunării naționale, au constituit un imbold în lupta maselor populare, fără deosebire de naționalitate, pentru transformarea democratică a României². Principala sarcină era de a se reuși încadrarea în viața politică și socială a țării a naționalităților conlocuitoare, formarea unei unități strinse de luptă a forțelor revoluționare și democratice, pentru a asigura progresul patriei comune. Acest lucru l-au înțeles, tot mai mult și mai mult, cercuri din ce în ce mai largi ale populației maghiare și germane, potrivnice politicii de asuprire națională a claselor stăpînitoare proprii, care pentru menținerea supremației naționale și-au legat soarta de monarhia habsburgică și de Imperiul german.

Adunarea de la Alba Iulia a avut un larg răsunset în sinul populației maghiare și germane din Transilvania. Forțele progresiste indiferent de naționalitate din această parte a țării au căutat perspectivele reale ale dezvoltării democratice alături de poporul român³. Presa maghiară din România, în pofida faptului că a reflectat politica și interesele burgheziei și moșierimii maghiare, a reușit prin unele ziare de orientare democratică și radicală să pătrundă în miezul hotărîrilor adoptate la Alba Iulia, realizînd o descriere obiectivă a felului în care a decurs adunarea, a caracterului ei popular. Comentînd hotărîrile democratice adoptate la Alba Iulia, aceste ziare relevă atmosfera încrezătoare cu care au fost ele primite.

Ziarul *Ujság* din Cluj, sub titlul *Zeci de mii de oameni se duc la adunarea națională română*, descrie în numărul său din 30 noiembrie 1918 atmosfera ce domnea în ajunul proclamării unirii. Același lucru îl face și ziarul *Kolozsvári Hírlap* care scria: „România din țară se adună la Alba Iulia într-o adunare națională. Va fi o zi istorică pentru români...”.

În ciuda poziției de expectativă, ziarele maghiare au publicat reportaje obiective despre felul cum a decurs adunarea națională română. *Holozsvári Hírlap* în 3 decembrie 1918 reproducea o patetică relație a lui Emil Isac. Realitatea istorică, desfășurarea evenimentelor, i-au determinat pe oamenii clarvăzători să înțeleagă mai bine cursul istoriei. În contrast cu forțele retrograde care propovăduiau rezistență sau opoziție activă față de aceste evenimente, *Kolozsvári Hírlap* scria: „Față de cele întîmplate la Alba Iulia și față de tot ce se va întîmpla, față de hotărîrile

² L. Bányai, *Pe făgașul tradițiilor frățești*, București, 1971, p. 120 și C. Göllner, *Muncă și năzuințe comune, Din trecutul populației germane din România*, București, 1972.

³ Vezi L. Bányai și C. Göllner, *Poziția naționalităților față de unire*, în *Desăvîrșirea unificării statului național român*, București, 1968, p. 435.

luate acolo, noi avem doar o singură sarcină: să întâmpinăm evenimentele cu toată liniștea, cu toată liniștea și încrederea în declarațiile conducătorilor români.”

Atît în zilele adunării de la Alba Iulia, cît și în cele imediat următoare, multe din organele de presă cu o orientare realistă ale populației maghiare din România au publicat articole, știri, note pentru liniștirea populației maghiare, pentru îndemnarea acestora la o conviețuire pașnică cu populația română. Asemenea articole au apărut în *Aradi Közlöny* din Arad, *Kolozsvári Hírlap* din Cluj, în *Ellenzék* din Tg. Mureș. În ziarul *Ellenőr* din Tg. Mureș, la 17 decembrie 1918 se publică articolul *Építsük föl* (Să reconstruim), un articol de fond care pledează pentru eliminarea greșelilor din trecut și aflarea căilor de înțelegere și respect între poporul român și naționalitățile conlocuitoare.

De la bun început se impune constatarea că în cadrul factorilor politici ai naționalităților maghiare din România nu a existat niciodată o unitate de vederi, de acțiune, o orientare comună. Cu toată propaganda intensă impusă de politicienii claselor exploatare ale naționalității maghiare din România, pentru a realiza un front comun al tuturor maghiarilor din România pe baze naționaliste, muncitorimea și țărănimea exploatată, forțele intelectuale progresiste, democratice au refuzat din capul locului abandonarea principiului luptei de clasă, a luptei sociale duse împreună cu muncitorimea, țărănimea și intelectualitatea progresistă română. Împotriva dușmanului comun, a exploatare de orice neam. În afara acestor două orientări politice principial diferite, chiar în rîndul politicienilor tradiționaliști maghiari din România existau divergențe, curente, mișcări oponente, contradicții, care excludeau pînă și între ei orice posibilitate de a se realiza o unitate de acțiune.

Urmărind evenimentele politice începînd chiar din toamna anului 1918, nenumărate sînt exemplele care vin în sprijinul și în favoarea afirmației noastre. Încă de la sfîrșitul lunii octombrie 1918, cu ocazia constituirii Consiliului național maghiar din Cluj se desfășoară o luptă deschisă și hotărîtoare între elementele conservatoare, șovine maghiare în frunte cu Apáthy István și cele progresiste reprezentate de avocatul Kertész Jenő. Drept urmare, la această ședință, a fost negată activitatea profesorului șovin Apáthy István, ales președinte al Consiliului național maghiar din Cluj⁴. Într-o impresionantă acțiune de luptă comună, la 1 noiembrie 1918 muncitorii din Cluj, români și maghiari, la care s-au adăugat soldați și alți locuitori ai orașului, s-au adunat la un miting, manifestînd pentru republică. O mare parte din participanți iau cu asalt închisoarea militară și eliberează deținuții politici, în marea lor majoritate români. În îmbulzeala provocată un deținut român de peste 70 de ani a decedat din pricina unui atac de cord. Înmormîntarea lui a dat ocazia unor manifestări de sinceră solidaritate între români și maghiari. Vorbînd în numele Comitetului Național Maghiar, social-democratul Vincze Sándor a condamnat cu hotărîre regimul austro-ungar de tristă amintire care „pe pămîntul ardelean a persecutat pe cei mai buni fii ai românimii majoritare, pentru cele mai nobile simțăminte”⁵.

⁴ *Korunk*, Cluj, nr. 1, 1929, p. 9—16.

⁵ *Ibidem*.

În lunile imediat următoare Adunării de la Alba Iulia, fostele clase stăpînitoare maghiare, cramponîndu-se de resturile puterii lor, făceau eforturi disperate pentru a întoarce roata istoriei. Moşierii maghiari, care posedau majoritatea terenurilor agricole din Transilvania, patronii marilor întreprinderi şi bănci din Budapesta, care îşi asiguraseră un profit considerabil din industria extractivă a ţinuturilor transilvănene, funcţionarii superiori ai vechii administraţii austro-ungare n-au vrut să se resemneze cu pierderea privilegiilor lor şi au început să invoce aşa-zisele drepturi „istorice” ale claselor stăpînitoare maghiare, inviolabilitatea „integrităţii” teritoriilor „sfintei coroane” maghiare. Ei au găsit un real sprijin extern în regimul ultra-reacţionar horthyst, devenit un focar de agitaţie şi de conspiraţie în dauna dezvoltării Ungariei şi a colaborării sale paşnice cu ţările vecine⁶. În primele luni ale anului 1919 se observă în viaţa politică a cercurilor conducătoare maghiare din România o dezorientare accentuată, punctată de atitudini hazardate şi aventuristice ale unor elemente din rîndurile vechii oligarhii maghiare exploatoare, precum şi ale unei părţi a funcţionării superioare, rămasă în România încă de pe vremea imperiului austro-ungar, care au refuzat să depună jurămîntul de credinţă faţă de statul român, trecînd treptat graniţa în Ungaria. După unele statistici maghiare ale timpului, între 1918—1924 au trecut graniţa peste 190 000 de funcţionari împreună cu familiile lor⁷. Dar spre deosebire de funcţionarii de stat, ţărănimă şi muncitorimea maghiară din România a rămas pe loc, integrîndu-se spontan şi sincer în realităţile istorice noi⁸. Muncitorii din fabrici, cei de la căile ferate, din industria extractivă, din telecomunicaţii, cei mai mulţi dintre jurişti, profesori, au fost primii care au depus jurămîntul şi şi-au continuat activitatea productivă.

Masele populare maghiare din Transilvania erau potrivnice politicii reacţionare aventuriste. Oamenii muncii, forţele progresiste lucide, maghiare, germane din România, în convieţuire frăţească cu poporul român, căutau realizarea egalităţii de drepturi prin lupta unită împotriva exploatarelor şi asupritorilor comuni.

După primele luni de dezorientare totală, viaţa politică maghiară a făcut primii paşi spre dezmorţire. În prima fază, cea din cursul anului 1919 şi în primele luni ale anului 1920 tactica politică adoptată de unele cercuri a fost cea a pasivităţii totale, încăpătîinate, dar alte cercuri sînt adepte ale activismului politic. În fruntea pasiviştilor (care aşteptau hotărîrea Conferinţei de pace) se situa avocatul maghiar Grandpierre Emil, iar în fruntea celor care doreau activismul (mai puţini la număr decît pasiviştii) erau Bernády György, Gyárfás Elemér, politicieni care erau de părere că trebuie începute tratative, discuţii, trebuia realizată legătura cu Consiliul Dirigent din Sibiu. Ei au făcut mai multe demersuri şi drumuri la Sibiu în acest sens.

În timp ce liderii politici burghezi pregăteau tacticile luptei politice, populaţia muncitoare maghiară din România, în marea ei majoritate, înţelegînd pulsul vremii,

⁶ L. Bányai şi A. Petric, *Dictatul de la Viena din august 1940 şi lupta pentru anularea lui*, în *Unitate şi continuitate în istoria poporului român*, Bucureşti, 1968, p. 429.

⁷ Mikó Imre, *Hássonkét év*, Budapest, 1941, p. 17.

⁸ Ligeti Ernő, *Súly alatt a pálma*, Cluj, 1942.

dădea dovezi de fidelitate și încadrare în realitățile statului român. Astfel, în 9/22 februarie 1919, locuitorii maghiari din comuna Noul Român, județul Făgăraș, în frunte cu preotul reformat și directorul școlii, au iscălit o adresă către Consiliul Dirigent în care declară că înțeleg să se încadreze în realitățile statului român. Comentind gestul, a doua zi *Patria* din Cluj scria: „Fie intelectuali, fie lucrători de pământ sau de fabrici, muncitori, totdeauna vor fi bine primiți. Căci noi nu iubim numai neamul, ci iubim patria noastră și oricine ar vrea să o servească, va fi primit cu brațele deschise.

Declarația din Olăhujfalu [Noul Român — n.n.] e poate un semn al vremii. Un prevestitor al cooperării tuturor elementelor cinstite și de muncă. Noi sperăm și credem⁹.

În luna martie ziarul *Brassói Lapok* din Brașov publică o proclamație către secui, semnată „mai mulți prieteni sinceri ai secuilor“, prin care se fac propuneri reale de încadrare în viața socială și politică a României, unde li se garantează cultura și particularitățile vieții naționale, oferindu-li-se un trai democratic. „Poporul secuiesc... neinfluențat de politicienii fostului regim maghiar nefericit, va ști să găsească calea cea curată, ce duce la înfrățirea neamurilor“ — se declară în documentul amintit¹⁰.

Reflectind poziția și tendințele unor cercuri politice maghiare realiste, în aprilie 1919 apare la Sibiu un ziar maghiar purtând titlul semnificativ *Új világ* (Lumea nouă), care milita în rîndul populației maghiare din România, pentru încadrarea în realitățile istorice din țara noastră, pentru înțelegerea dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare. Încă în primul său număr ziarul declara: „Hotărele noi vor fi așezate acolo, unde noua ordine universală pretinde. Și de vom încerca să punem bete în roțile carului de fier, care aleargă... ne va strivi...“ „*Vrem să ne încadrăm în noua formă de stat și facem aceasta cu convingerea fermă că hotărîrea de la Alba Iulia nu va fi numai un petec de hirtie și aceia care au adus-o, își vor ține cuvîntul*“. Comentind aceste declarații ale ziarului *Új világ*, la 2 aprilie 1919 ziarul *Patria* remarcă cu satisfacție că nu se putea să nu se găsească printre maghiarii care au viețuit împreună cu românii veacuri de-a rîndul pe aceste meleaguri „și de aceia cari să nu vadă *realitatea*, și cari să nu recunoască porunca neînduplecată a istoriei și împăcîndu-se cu noua stare de lucruri, să nu desfășoare programul vremii celei nouă, care poruncește tuturor de peste aceste meleaguri să se încadreze în noua formă de stat cu toată sinceritatea“. Aceste forțe politice lucide — arată în continuare comentariul din ziarul *Patria* — „încep să tragă noile orizonturi de orientare pentru poporul maghiar, care trăiește în Ardeal.“

„În înțelesul acestor cuvinte — scrie mai departe *Patria* — salutăm pe cetățenii noștri, cari au pornit noul ziar maghiar din Sibiu și-i asigurăm, că pe lângă menținerea în întregime a programului lor de azi, ne vor avea totdeauna alături de ei.“

Evenimentele anului 1919 zdruncină puternic activitatea politică a latifundiarilor, bancarilor și a marii burghezii maghiare din România. Trecînd peste

⁹ *Patria*, 24 februarie 1919, p. 3.

¹⁰ *Patria*, 14 martie 1919, p. 3.

toate divergențele politice, cercurile conducătoare maghiare din Transilvania depun tot efortul pentru a realiza o strinsă colaborare cu toți factorii reacționari din România împotriva valului revoluționar al maselor populare române și maghiare din 1919. Unul din exponenții principali ai băncilor transilvănene cu capital din Viena și Budapesta, Gyárfás Elemér, este primul promotor al unei înțelegeri în acest sens cu organele guvernante române. Într-un memoriu întocmit sub impresia mișcărilor de solidaritate a maselor muncitoare române cu revoluția proletară din Ungaria și înaintat lui Iuliu Maniu, președintele Consiliului Dirigent, primul arăta: „Între Scylla bolșevismului din Ungaria și Carybda naționalismului român, s-a ivit un nou pericol: pericolul bolșevismului românesc. Ce înseamnă pentru noi, unguri și români din Transilvania, acest pericol, nu trebuie să dezvoltăm mai pe larg... Guvernul domnului președinte ar trebui să țină seama nu atât de naționalismul maghiar, cât în primul rând de acest pericol intern...”¹¹.

Totodată aristocrația maghiară din Transilvania, în interesul apărării latifundiilor, a căutat să stabilească legături mai ales cu Curtea regală. De fapt sentimentele de simpatie erau, se pare, reciproce. În acest sens, la 30 august 1919 Alexandru Marghiloman notează: „Regele ține mult să fie menajați magnații din Transilvania. Ei vor fi un mare aport pentru ideile conservatoare: adevăratul element conservator”¹².

Încă de pe acum, spectrul reformei agrare a pus în mișcare moșierimea maghiară din Transilvania, care, prin persoana baronului Jósika Sámuel, ultimul președinte al camerei magnaților din Budapesta, a solicitat deja în octombrie 1919 audiență la regele Ferdinand spre a pleda în favoarea cauzei moșierilor maghiari. Audiența la rege în problema maghiară a fost amînată pentru un an, cînd baronul Jósika a sosit la București în fruntea unei delegații a Societății agrare ardeleni (Erdélyi Gazdasági Egylet), societate tradițională a marilor proprietari maghiari din Transilvania, a cărei conducere retrogradă a organizat de altfel o întrunire de protest împotriva proiectului de reformă agrară, încă la 5 decembrie 1919, în Cluj.

Proiectul de lege privind reforma agrară, elaborat de Marele Sfat Național din Transilvania, fusese aprobat de rege la 10 septembrie 1919 și modificat prin decretul din 9 iulie 1920 al guvernului Averescu; exproprierile însă au început abia după apariția legii agrare din 23 iunie 1921.

În urma aplicării reformei agrare, din totalul celor improprietăți 52,3% erau țărani români, 25,7% țărani maghiari, 0,8% germani, 1,9% de alte naționalități, 3,7% de naționalitate nedeclarată etc.¹³ Cu toate lipsurile avute, nu se poate diminua caracterul social pozitiv al reformei agrare atât pentru țărănimea română, cât și pentru cea maghiară și germană, fapt recunoscut de altfel chiar și de unii exponenți ai istoriografiei burgheze maghiare, care în 1941 scriau referitor la reforma agrară românească din 1921: „Nimeni nu poate tăgădui faptul că reforma,

¹¹ Gyárfás Elemér, *Erdélyi problémák, 1903—1923*, Cluj, 1923, p. 146.

¹² Alexandru Marghiloman, *Note politice*, vol. IV, p. 365.

¹³ Petre Suciu, *Proprietatea agrară în Arăeal. Scurt istoric al dezvoltării ei*, Cluj, 1931, p. 88—92; Vezi și Venczel József, *Az erdélyi román földbirtokreform*, Cluj, 1942, p. 99.

pentru moment, a ajutat acestor mici proprietari sau țărani maghiari fără pă-mînt¹⁴.

În toamna anului 1919 (între 2—8 noiembrie) se desfășoară primele alegeri parlamentare din cadrul României unite cu Transilvania. Cu acest prilej se înregistrează în politica pasivistă a cercurilor conducătoare maghiare din Transilvania o nouă breșă: fruntașii politici maghiari din părțile secuiești hotărâse să candideze în alegerile parlamentare. Gestul este comentat de cercurile politice românești, care adresîndu-se politicianilor maghiari pasiviști își exprimă speranța că și aceștia „vor sfîrși prin a se convinge ca și ceilalți de realitate, și că în fața imutabilului nu le rămîne altceva de făcut decît să strîngă mina care li se întinde”¹⁵.

Cu prilejul participării la lucrările corpurilor legiuitoare, cei cîțiva deputați maghiari din părțile secuiești, aleși în camera parlamentară română, au făcut declarații presei, în care, prefigurîndu-și viitorul program politic, arătau că după o pregătire prealabilă a opiniei publice maghiare din România vor organiza la Tg. Mureș „un mare congres” unde „vom proclama apoi solemn aderarea noastră la pactul de la Alba Iulia, alipirea noastră la România mare”.

„*Țărănimea de pretutindeni* [subl. n. — G.B.] și preoțimea din secuime în special sînt ciștigați pentru aceste intenții ale noastre blamînd pe episcopul din Alba Iulia contele Majlath care ține cu magnații din Cluj și nu vrea să se împace cu situația”¹⁶, — arătau primii deputați maghiari. Sentimentele de bună conviețuire a poporului român cu naționalitățile conlocuitoare erau subliniate de personalități românești cu vederi progresiste. N. Iorga într-un interviu acordat la începutul lunii ianuarie 1920 ziarului „*Deutsche Tagespost*” declară că „în masele largi ale poporului român nu există nici cea mai mică predispoziție contra conlocuitorilor lor de altă limbă și mai puțin încă vre-o tendință de apărare sau persecuție cu toate că există cîțiva șoviniști care au altă părere, dar ei nu numără [sic !] pentru că de acum înainte numai voința poporului va fi hotărîtoare...” Același spirit domnea și în sînul țărănimii maghiare, adică a majorității populației maghiare din România, care „a rămas absolut apatică și neutră față de zvîrcolirile șoviniștilor și iredentiștilor...”, dorința de a trăi în bună înțelegere cu populația românească găsind „un viu răsunset în sufletul opiniei publice maghiare”, după cum scrie la 28 ianuarie 1920 ziarul *Patria* din Cluj.

Contradicțiile în sînul politicianilor maghiari din România se ascut. Deputatul maghiar din părțile secuiești Fáy, în ședința din 18 februarie 1920 a Camerei deputaților, a făcut o declarație de loialitate poporului român în numele populației din regiunea secuiască¹⁷. La Cluj, în iunie 1920, ziaristul progresist maghiar Roboz Imre, redactor al ziarului *Új ember* (Omul nou), care milita sincer pentru apropierea față de români, a fost atacat noaptea, pe stradă, de o bandă de bătăuși în frunte cu baronul Bánffy József. În ajutorul ziaristului a sărit actorul Fekete Mihály.

¹⁴ Mikó Imre, *op. cit.*, p. 37.

¹⁵ *Patria*, 1 octombrie 1919, p. 1.

¹⁶ *Patria*, 28 octombrie 1919, p. 2.

¹⁷ *Patria*, 21 februarie 1920, p. 1.

În acest timp muncitorimea maghiară și română și-a concentrat atenția și eforturile pentru lupta comună dusă împotriva exploatatorilor comuni, indiferent de naționalitate. La 29 august 1920, duminică, o mare mulțime de muncitori socialiști români și maghiari, umăr la umăr, au organizat pe străzile Clujului o demonstrație de amploare scandând lozinci de revendicări economice, sociale, politice, printre care: „Trăiască victoria bolșevică“. „Jos regele“, etc. Numai intervenția brutală a polițiștilor înarmați cu săbii a reușit să împrăstie pe demonstranți¹⁸.

După ce în 3—7 iunie 1920, în timpul guvernului Averescu au loc alte alegeri parlamentare, la care în afara părților secuiești încă nu participă maghiarii din România, în rîndul diferitelor grupări ale politicienilor maghiari încep să se declanșeze discuții tot mai aprinse, pentru activitatea mișcării politice. Opinia publică maghiară condamnă din ce în ce mai mult pasivitatea, inactivitatea.

Un impuls pentru ieșirea din starea de pasivitate politică l-a constituit Congresul populației maghiare din regiunile secuiești ținut la începutul lunii octombrie 1920 la Tg. Mureș, unde s-a hotărît în mod deschis ieșirea din pasivitate. Cu acest prilej marcea majoritate a presei maghiare din România a aprobat această hotărîre, subliniind că majoritatea opiniei publice maghiare „a dezaprobat rezistența politică.“

Trecerea la activismul politic maghiar a fost impulsionată și de activitatea unui grup de intelectuali democrați în frunte cu scriitorul Kós Károly, care în ultimele zile ale anului 1920 au adresat o chemare către populația maghiară din Transilvania, sub titlul „Kiáltó szó“ (Cuvînt strigător). Această chemare a protestat împotriva tendinței de autoînșelare, de așteptare a unor minuni, de fugă peste graniță și a reclamat o politică de integrare în realitățile noi și o colaborare sinceră cu forțele progresiste române.

Într-un limbaj simbolic, chemarea arăta printre altele: „De doi ani, mulți dintre noi au învățat să se roage și mulți să injure. Mulți au învățat să viseze și mulți să plîngă... Mulți au privit apele și mulți dintre ei au și pornit în direcția apelor, spre apus. Dar timpul rugăciunii a trecut, a trecut și cel al înjurăturilor. S-a sfîrșit și cu visarea și cu plîngerea. Iar acel care a pornit în direcția apelor să nu mai vină înapoi. Acela nu avea nici locul nici dreptul său aici. Ne-am trezit. Vrem să vedem limpede. Vrem să vedem față în față viața, să ne lămurim cu situația noastră...“

Jászi Oszkár, fostul ministru al naționalităților din guvernul Károlyi Mihály, ideologul radicalilor din Ungaria, trecut în emigrație, a publicat în 1921 în ziarul *Bukaresti Hirlap*, care apărea în București, un apel în care, depășind poziția sa veche, își îndemna adepții din Transilvania la o politică realistă: „Primul pas al populației maghiare din Transilvania ar fi o nouă orientare sufletească, care nu se amăgește cu leacuri înfierbîntătoare. Populația maghiară trebuie să se întregze pe toate liniile în cadrele noului stat. Cît mai multe valori spirituale și morale va crea în noul cadru de stat, cu atît mai multă eficacitate va putea revendica drepturile și libertățile ce îi revin.“

¹⁸ *Patria*, 1 septembrie 1920, p. 2.

În această atmosferă de tatonări și pregătiri, în primele zile ale anului 1921, un grup de 66 politicieni maghiari *invitați*, sau întruniți la Cluj, au hotărât părăsirea izolaționismului și crearea unei grupări politice numită *Uniunea maghiară* (Magyar Szövetség). Această organizație nu reprezenta decât interesele moșierimii și ale vîrfurilor burgheziei care, schimbînd tactica inițială de „rezistență pasivă”, au trecut de acum înainte la o politică de tocmeli cu cercurile guvernante române, în schimbul unor concesi economice și politice. Semnificativă în acest sens este declarația lui Grandpierre Emil, care deschizînd adunarea de constituire a fost nevoit să recunoască că „muncitorii unguri au refuzat să-și trimită delegați la adunare, desolidarizîndu-se cu acțiunea ungurească”. Comentînd aceste luări de poziții, organul din Cluj, în limba maghiară, al Partidului socialist din România, *Küzdelem* („Lupta”), explică cauza acestei atitudini prin faptul că în fruntea populației maghiare din România sa-u situat elemente oligarhice compromise, șovine, fără influență asupra maselor¹⁹.

În sinul noii grupări politice maghiare divergențele s-au amplificat din primul moment într-o măsură însemnată.

Grupul foștilor înalți funcționari maghiari, în frunte cu Grandpierre Emil, își propusese întărirea statutului naționalităților în conținut, încercînd să cîștige teren de propagandă în opinia publică internațională. În mod vădit ei accentuau lacunele și greutățile, neajunsurile statului român, jucînd astfel rolul „unor carii în trupul” acestui stat²⁰.

În opoziție cu acest grup se situa generația mai tină, mai puțin înrădăcinată în viața politică a fostului imperiu habsburgic, care cere cu hotărîre și spirit de răspundere încadrarea activității politice a populației maghiare în realitățile românești, cu atît mai mult cu cît statul român făcuse pași pentru încadrarea populației maghiare în drepturile constituționale românești.

Măcinată de contradicții interne, roasă de atmosfera lîncezită ce domnea în sinul ei, Uniunea Maghiară, fără să fi avut influență în rîndul maselor muncitoare maghiare din România, după numai cîteva săptămîni de „activitate” a devenit o simplă grupare locală, de fapt secția din Cluj a Uniunii.

Avîntul revoluționar al maselor și clarificarea ideologică și politică în mișcarea muncitorească din România au avut drept rezultat constituirea la 8 mai 1921 a Partidului Comunist Român, care a votat afilierea la Internaționala Comunistă. Congresul a marcat constituirea statului major revoluționar al mișcării muncitorești din România, încheierea unei unități de luptă conștientă și trainică a oamenilor muncii de orice naționalitate, pentru eliberarea socială. Partidul Comunist Român, hotărît să ducă la victorie clasa muncitoare, aliată cu țărănimca și cu toate păturile progresiste, va fi de la naștere stegarul cel mai hotărît al luptei pentru o reală egalitate în drepturi a tuturor oamenilor muncii din România, indiferent de naționalitate. În primul document al său, privind problema naționalităților, în proiectul programului Partidului socialist-comunist din România în chestiunea naționalităților, se arată printre altele: „...proletariatul în zadar caută dreptate națională în alianță cu alte clase ce aparțin naționalității sale.

¹⁹ *Küzdelem* (Cluj), 11 ianuarie 1921.

²⁰ Mikó Imre, *op. cit.*, p. 21.

Prin aceasta nu face altceva decât să întârzie dezrobirea sa economică, care, de altfel, singură e capabilă să rezolve definitiv și complet problema naționalităților²¹. Același document mai specifică: „Proletariatul din România așteaptă rezolvarea definitivă a problemelor naționale de la transformarea sistemului social, nici [iar] îndreptarea provizorie n-o așteaptă de la asocierea naționalităților fără deosebire de clasă, ci numai de la mișcarea de masă a elementelor proletare fără dezmembrare pe națiuni”²².

Privitor la organizarea naționalităților în asociațiile lor, poziția Partidului Comunist Român, exprimată în documentul mai sus amintit, era următoarea: „Asociațiunile naționale urmăresc apărarea culturii naționale, și din acest motiv se silesc a concentra toate clasele la o colaborare.

Aceste asociații, în sensul contractelor, se fac și până la prăbușirea sistemului capitalist, devin instituții administrative, care, în baza drepturilor acordate lor, (prin stringerea de impozite culturale, înființarea școlilor etc.) pătrund adânc în viața proletariatului...

Comuniștii trebuie să fie prezenți în toate părțile unde sînt mase proletare pentru a le da educația și a le da directivă. Trebuie deci să participe și în asociațiile naționale. ...De la aceasta comuniștii nu se pot abține, pentru că prin aceasta s-ar lipsi de niște mijloace și foruri de agitație foarte excelente”.

P.C.R. a combătut de la început orice ploconire față de politica națională a burgheziei, arătînd că numai prin unirea tuturor oamenilor muncii din țară, fără deosebire de naționalitate, în frunte cu clasa muncitoare, numai prin dobîrîrea puterii celor bogați și prin instaurarea poporului muncitor, se va putea pune temelia unei vieți noi, în care să nu mai fie exploatare de clasă, nici asuprire națională. Ridicîndu-și glasul de la început împotriva politicii de exploatare și dezbinare a oamenilor muncii de diferite naționalități, comuniștii au afirmat cu tărie și convingere că eliberarea națională și cea socială sînt strîns legate una de alta, că politica de ațîtare șovină și de asuprire națională lovește în interesul tuturor celor ce muncesc indiferent de naționalitate²³.

În toiul acestor frămîntări politice și naționale din primăvara anului 1921, elementele democratice, progresiste maghiare profund nemulțumite de manevrele neconcludente ale grupării politice numite *Uniunea maghiară* ce luase ființă în ianuarie 1921, elaborează un plan radical și concret de acțiune, creînd la 5 iunie 1921 în cadrul unei adunări populare ce a avut loc la Huedin, gruparea politică numită *Partidul popular maghiar din România* (Magyar Néppárt). Președinte a fost ales avocatul Albrecht Lajos, iar secretar, arhitectul Kós Károly. Această grupare politică se intitula „partidul ungarilor transilvăneni, care trăiesc din munca lor”, o predominantă a programului ei politic fiind căutarea legăturilor cît mai strînse cu forțele democratice române.

²¹ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921*, București, 1966, p. 677.

²² *Idem*, p. 678.

²³ L. Bányai, *Congresul al V-lea al Partidului Comunist din România și lupta pentru crearea organizației național-revoluționare maghiare condusă de partid*, în *Studii*, nr. 6/1966, p. 99.

Acțiunea hotărâtă a „populiștilor” a trezit la realitate și pe politicienii Uniunii Maghiare (mai ales aripa conservatoare) care, la numai câteva zile, a început tratative cu noua grupare politică. În urma unor discuții contradictorii pentru apăsarea cărora a fost invitat baronul Jósika Sámuel (fostul președinte al Camerei Supreme a Parlamentului maghiar pînă la prăbușirea imperiului habsburgic), după câteva săptămîni se elaborează un nou program al Uniunii maghiare, care prevede cîștigarea autonomiei pentru naționalități, proclamînd ca armă de luptă activitatea.

Pe baza acestui nou program, grupările politice maghiare din România ajung la o înțelegere concretizată prin contopirea lor la 6 iulie 1921, la Cluj, în organizația politică maghiară numită *Uniunea Maghiară* („Magyar Szövetség”) cu *statut de uniune*. Președinte al uniunii a fost ales Jósika Sámuel, vicepreședinte activ Haller Gusztáv, iar vicepreședinți Ugron István, Grandpierre Emil, Bélydy Kálmán, Ferenczy Géza, Albrecht Lajos, secretar Kós Károly²⁴.

Noua Uniune maghiară, statutul ei, concepția ei politică și socială au fost atacate imediat după înființare în presa maghiară de diferite orientări din România. Un ziarist, dînd glas sentimentelor păturii democratice, scria în iulie 1921: „Organizarea nu este a poporului, pentru că elementele democratice nu au fost tolerate, pe cît s-a putut, și au ajuns la conducerea organizației oameni cari au stăpînit întotdeauna și pe cari îi doare că și-au pierdut situațiile de la cari dictau poporului.

Aceștia au fost cei mai mizerabili călăi ai poporului atît român cît și maghiar...

Din organizația actuală maghiară au rămas afară aproape toate elementele cinstite care în era maghiară oprimată, au luptat împreună cu românii pentru drepturile poporului.

Muncitorimea cinstită maghiară, care este deja organizată, asemenea și intelectualii maghiari au fost ținuți departe de această organizare.”

Cît de multă dreptate avea acest reprezentant al aripii democratice maghiare, cît de duplicitară era concepția politică a nou înființatei Uniuni maghiare, ne-o dovedesc cuvintele rostite de unul din exponenții Uniunii, Gyárfás Elemér: „Uniunea Maghiară are nevoie de aristocrați, care prin rutina cîștigată pe parchetul Burgului din Viena pot să cîștige simpatii la Sinaia, de capacități financiare, care prin forța internațională a banului se leagă de viața economică a vechiului regat și a străinătății, de democrați pentru a cîștiga încrederea partidelor radicale române... de domni politicoși cu pantaloni bine călcați, care se mișcă ușor în anticamere și de unguri încăpățînați care nu se înduplecă...”

Caracterul eterogen, neunitar, fără baze solide în rîndurile maselor muncitoare al Uniunii Maghiare se manifestă la scurt timp după înființare. La 20 iulie 1921, pentru a calma spiritele, se anunță că Uniunea creată la Cluj este numai provizorie și că la Tg. Mureș se pregătește de către forțele de acolo, în frunte cu Bernády György, unul din propagatorii acțiunilor comune româno-maghiare, noua organizație. Procesul de dezintegrare a Uniunii Maghiare se perpetuează, astfel încît la 14 august 1921 gruparea lui Bernády György înființează la Tg. Mureș așa-numitul *Partid al poporului maghiar* (Magyar nép pártja), care printre cele

²⁴ Pentru amănunte vezi Mikó Imre, *op. cit.*, p. 24.

zece puncte ale moțiunii-program (asigurarea drepturilor umane, cetățenești pentru naționalități, drepturi culturale, respectarea limbii materne etc.), cuprindea și o revendicare socială importantă: „Să se recunoască libertatea muncii și să se asigure dezvoltarea liberă a organizațiilor muncitorești, iar în conflictele dintre capitaliști și muncitori să nu aibă nici un amestec autoritățile...”²⁵

În sinul Uniunii Maghiare, părerile oamenilor politici diferă, atmosfera lincezește, nu există destule energii.

În 30 octombrie 1921, ca urmare a unor incidente protocolare, Uniunea maghiară a fost temporar desființată prin lege, „dar chiar de nu era așa, însăși elementele din sinul ei ar fi destrămat-o”²⁶.

După această dată activitatea politică a maghiarilor din România continuă în cadrul grupărilor politice, dispersat, în mijlocul unor frământări tot mai accentuate. În decembrie 1921 revista *Gyilkos* (Ucigașul) din Cluj condamnă orientarea politică și națională a foștilor conducători ai Uniunii maghiare, în trecut importante „cozi de topor ale oprimării naționalităților”. Revista cere ca la conducerea unei eventuale uniuni politice maghiare să fie alese „elementele democratice care au fost persecutate de regimul lui Tisza Pista, întocmai ca și românii”. Elementele propuse pentru a prelua destinele vieții politice a maghiarilor din România erau membrii frontului independent, care au acceptat principiile democratice, solidarizându-se cu politica realistă propovăduită de Jászi Oszkár²⁷.

La 15 ianuarie 1922 Partidul Popular Maghiar (Magyar Néppárt) își reîncepe activitatea, ținând la Cluj o adunare pe țară și alegându-l ca președinte pe Kecskeméthy István, un profesor teolog reformat²⁸.

Pentru a contracara activitatea acestei grupări politice, mai ales că pentru martie 1922 se anunțaseră alegeri parlamentare, în sala Redutei din Cluj ia ființă la 12 februarie 1922 *Partidul Național Maghiar* (Magyar Nemzeti Párt), având la început în frunte pe episcopul unitarian Ferencz József, iar mai apoi pe inițiatorul de fapt al acestui partid, pe Grandpierre Emil.

În fața primejdiei iminente ca la alegerile din martie 1922, naționalitatea maghiară să voteze divizat, guvernul liberal al lui Ionel Brătianu, pentru a câștiga voturile alegătorilor maghiari, a încuviințat reactivizarea Uniunii Maghiare pe timpul alegerilor generale, la care participă pentru prima oară și naționalitățile conlocuitoare în întregimea lor. Liberalii, care urmăreau cu tot chipul victoria zdrobitoare în aceste alegeri, au reușit să atragă de partea lor trei deputați maghiari în Senat (Jósika Sámuel — Ciuc, Pál István — Odorhei, Fülöp Béla — Timișoara) și alți trei în Parlament (Bernády György — Tg. Mureș, Sándor József — Sf. Gheorghe, Zima Tibor — Arad). Acest grup parlamentar maghiar a avut o activitate redusă, fiind mai mult sub sfera de influență a liberalilor, ceea ce a atras dușmănia altor forțe politice maghiare.

După alegerile din martie 1922, guvernul liberal a interzis din nou — temporar — activitatea Uniunii maghiare, dar confidențial, conducătorilor maghiari

²⁵ *Patria*, 18 august 1921.

²⁶ Ligeti Ernő, *op. cit.*, p. 31.

²⁷ *Patria*, 15 decembrie 1921, p. 1.

²⁸ Mikó Imre, *op. cit.*, p. 26.

li s-a spus că *uniunea* nu poate fi admisă, dar *unirea* unor partide politice ar avea șansă de reușită în fața guvernului. În acest context Partidul Național Maghiar, condus de Grandpierre Emil, în adunarea generală ținută la Cluj în 5 august 1922, prin cuvântul deputatului Sándor József declară că în interesul unității naționalității maghiare, dorește să se unească cu Partidul Popular Maghiar. În urma unor demersuri și tratative, în cursul cărora guvernul a interzis în mod irevocabil Uniunea maghiară, acceptînd numai un partid politic parlamentar pentru naționalitatea maghiară din România, la 20 noiembrie 1922, Partidul Național și Partidul Popular se unesc, dînd naștere *Partidului Maghiar din România*, care și-a ținut prima adunare generală la Cluj în ziua de 28 decembrie 1922. Pentru prima oară se reușea încheierea unui partid politic unit al vieții politice a naționalității maghiare din România. Dar germenul dezmembrării se afla prezent deja în actul înființării partidului. Prin alegerea ca președinte a baronului Jósika Sámuel, și prin preponderența în rîndul organelor executive și al Comitetului Central a elementelor retrograde, făcînd parte din aristocrația maghiară, noul partid maghiar a devenit de la bun început nepopular, lipsit de bază de masă, fără șanse practice de a acționa cu eficiență în sînul populației, al maselor largi populare maghiare. După cum recunoaște și Mikó Imre în lucrarea „Huszonkét év” (22 de ani) poporul de rînd nu a avut acces în acest partid, iar „muncitorimea cuprinsă de spiritul internaționalist al epocii de după război stătea departe de lupta politică maghiară [națională — n.n.]”²⁹.

Această stare de spirit s-a exteriorizat prin atacurile efectuate încă de la început asupra conducerii Partidului Maghiar de elementele democratice maghiare care căutau „cu cele mai bune intenții apropierea de poporul român”³⁰. Istoriografia burgheză maghiară recunoaște încă în anii de după înființarea Partidului Maghiar că însăși în sînul acestuia au existat de la bun început fricțiuni, neînțelegeri. „Această alcătuire a Partidului Maghiar a dat ocazia — fără tăgadă — la atacuri interne și externe. Factorii oficiali maghiari aveau însă mai multă încredere în experiența și patriotismul [maghiar — n.n.] acestor vechi conducători politici, decît în cei care s-au remarcat în anii războiului și ai revoluțiilor și care erau adepții organizării politice pe baze noi”³¹.

Această stare de lucruri a continuat și după moartea, în iulie 1923, a baronului Jósika Sámuel, cînd președinte al Partidului Maghiar a devenit Ugron István, fost diplomat al monarhiei habsburgice, cit și după venirea la șefia acestui partid în aprilie 1926 a contelui Bethlen György. Acești conducători, împreună cu pleiada celorlalți oameni influenți în sînul acestui partid, au simbolizat pînă și prin propria lor persoană preponderența în Partidul Maghiar a elementelor conservatoare, care au imprimat o politică de castă în conducerea partidului, ruptă de masele largi și de intelectualitatea progresistă, forțe adevărate ale unei strînse colaborări cu forțele democratice române.

Problema naționalităților, a luptei lor, împreună cu masele muncitoare române, pentru drepturi sociale și naționale a stat și în atenția celui de al II-lea Congres

²⁹ Mikó Imre, *op. cit.*, p. 42.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Idem*, p. 43.

al P.C.R. ținut în octombrie 1922 la Ploiești. În rezoluția acestui congres s-a accentuat încă o dată importanța luptei unite a clasei muncitoare indiferent de naționalitate, împotriva exploatării capitaliste. Congresul a constatat în mod just că clasele dominante române „caută să-și mențină și să-și întărească dominația sa și asupra poporului muncitor, ațîțind și întreținând ura între țărani și lucrătorii de naționalități diferite, locuind înăuntrul granițelor României”³². Raportor în problema naționalităților la Congresul al II-lea al P.C.R. a fost Eugen Rozvan. La discuții au luat parte Gheorghe Cristescu, Boris Stefanov, Marcel Pauker, David Fabian. De elucidarea majorității aspectelor legate de această problemă s-a ocupat o comisie specială de studii. În raportul prezentat Eugen Rozvan a propus ca partidul comunist să admită intrarea comuniștilor de limba maghiară în Partidul Maghiar, pentru a combate politica naționalistă, șovină ce se exercită aici asupra membrilor. Arătând că mulți comuniști chiar din comitetul regional din Ardeal al P.C.R. sînt împotriva intrării comuniștilor în acest partid de teama ca muncitorii să nu alunece pe panta mentalității naționaliste, Eugen Rozvan arată că membrii partidului comunist nu vor intra în formațiunea politică maghiară pentru a împărtăși „părerile naționaliste ale ungurilor, ci dimpotrivă, pentru a agita împotriva acestor părerii prin opunerea ideii de clasă celeia de națiune. În ligă putem lua contact cu masele de muncitori unguri, cărora le vom face propagandă comunistă. Pentru aceasta ne-am putea servi chiar de presa ligii. Niciodată nu va trebui să ne abatem de la ideea de clasă. Vom susține pe muncitorii din ligă contra capitaliștilor din ligă. Vom cere astfel cote [cotizații — n.n.] mai mici pentru muncitori decît pentru cei bogați. Vom agita pe terenul luptei de clasă cu prilejul oricărei discuții sau hotărîri. Pentru prima dată vom avea ocazia să intervenim în chestiunea naționalităților, care este foarte însemnată și la noi”³³. Alături de Rozvan a luat poziție și Gheorghe Cristescu. Boris Stefanov și Marcel Pauker au împărtășit concepția Cominternului care a lansat ca obiectiv îndeplinirea unei „Republici Socialiste Federative a Sfaturilor din Balcani”, ceea ce a împiedicat abordarea realistă a chestiunii naționalităților conlocuitoare. „Federația Comunistă Balcanică”, organ al Cominternului, a desconsiderat faptul că România este un stat național unitar, în care conviețuiesc și o serie de naționalități, și a ignorat lupta multiseculară a poporului român pentru eliberare și unitatea statului național. În loc să îndemne la cimentarea unității de luptă a oamenilor muncii români și de alte naționalități, Federația a considerat realizarea statului național român, în contradicție cu realitatea istorică, ca o „acaparare imperialistă de teritoriu”.

Contradicțiile de principiu ale politicienilor din sinul partidului maghiar s-au manifestat permanent, de îndată ce a fost acceptată ideea generală a necesității retragerii acestui partid, la umbra unui mare și puternic partid majoritar. Unii (printre care Bernády György, Zima Tibor) se situează alături de partidul liberal, alții (Sándor József, Kós Károly) erau de partea naționaliștilor în frunte cu Maniu, o a treia categorie (Gyárfás Elemér, Paál Árpád) căutau o înțelegere cu partidul

³² *Socialismul*, an. XVI, nr. 192, 8 octombrie 1922.

³³ *Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare*, București, 1970, p. 349.

Averescu din a cărui conducere făceau parte unele personalități politice române transilvănene (Octavian Goga, Petre Groza, Vasile Goldiș) influente în cercurile politice maghiare. Partidul maghiar, ca și cel german, de-a lungul anilor a încheiat rînd pe rînd pacte tacite, secrete sau deschise cu diferite partide burgheze românești, obținînd unele avantaje politice mai mari sau mai mici în unele campanii de alegeri parlamentare sau comunale, fără însă a fi lichidat poziția lor fundamental izolaționistă.

Primul dintre pacte este cel încheiat cu Partidul poporului, avîndu-l în frunte pe generalul Averescu, foarte popular în acel timp. Ministrul cultelor din acest guvern, Octavian Goga, în dorința de a cîștiga masele populare ardeleni, a inițiat tratative secrete cu unii membri ai Partidului Maghiar prin filiera O. Goga — dr. C. Bucșan, dr. D. Moldovan (Brașov) — Szele Béla (președintele organizației brașovene a Partidului maghiar), Grandpierre Emil — vicepreședintele partidului maghiar. Tratativele au început în vara anului 1923, la ele participînd O. Goga, C. Bucșan, Szele Béla, Grandpierre Emil, Gyárfás Elemér, Pál Gábor, Ferenczy Géza, Török Andor.

Cunoscut sub numele de „Pactul de la Ciucea”, textul secret al înțelegerii a fost redactat la 23 octombrie 1923 și definitivat la 31 octombrie 1923, primind „înalta aprobare” a regelui Ferdinand, precum și a contelui Bethlen István, prim-ministru al Ungariei. Nu este întîmplător deci faptul că, începînd cu anul 1924 și pînă în 1928, Partidul maghiar din România nu a trimis nici un memoriu cu doleanțe la Societatea Națiunilor, cu toate că în primii ani după încheierea păcii de la Trianon trimiterea acestor memorii constituia o politică obișnuită a partidului.

Se înregistrează tot mai des acțiuni de apropiere a poporului român de naționalitatea maghiară, apar în presa românească și maghiară articole, studii, mărturii în acest sens. În studiul intitulat „Români și maghiari”, semnat de Moskó Miklós, apărut la 1 februarie 1924 în bisăptămînalul *Magyar Kisebbség* (Minoritatea maghiară) care apărea din 1922 la Lugoj, se spune printre altele: „Trăim împreună de mai multe sute de ani. Trăim împreună în înțelesul cel mai strict al cuvîntului. Așa cum spunea Nicolae Iorga: »Am crescut pe aceleași lanuri de grîu.« Timp de secole am luptat împreună împotriva dușmanilor comuni, împreună am suportat jugul robiei naționale...”

Maghiarimea nu are nimic de împărțit cu poporul român. Noi vrem să strîngem din nou mîna cu acel popor, cu care de 800 de ani am trăit împreună în pace, fiind colegi de muncă, de cetățenie, camarazi de arme...

Sîntem în clar cu acele regretabile și triste fapte și concepții, care despart politica românească actuală, cercurile conducătoare, partidele, guvernele, deci oficialitatea, reprezentanța românească de națiunea maghiară. Dar deoarece prăpastia nu este între cele două popoare... și deoarece cele două popoare nu au una cu alta nici un interes contradictoriu, comună fiind problema existenței — această prăpastie artificială trebuie să dispară conform legilor generale ale naturii, ale istoriei³⁴.

³⁴ *Magyar Kisebbség*, an. III, nr. 3, 1 februarie 1924, p. 104.

Una din revistele „săptămânale pentru problemele sociale și economice” din cele mai sincer militante pentru rezolvarea cât mai justă a problemei naționale din România, „Societatea de mâine”, a pornit la drum în Cluj, în aprilie 1924, avînd redactor-șef pe Ion Clopoțel, iar în comitetul de direcție personalități științifice și politice de prestigiu ca Vasile Goldiș, D. Gusti, G. Bogdan-Duică, V. C. Osvadă etc.

Dezbătînd probleme ale politicii culturale față de naționalitățile conlocuitoare, revista prezintă una din broșurile apărute în 1924 la Cluj, intitulată: „A româniilor magyar idôszaki sajtó öt esztendeje” (Presa maghiară din România apărută în cei cinci ani — 1919—1923). Din datele publicate rezultă că populația maghiară din Transilvania a beneficiat în perioada amintită de un total de 226 publicații în limba maghiară, în timp ce înainte de unirea Transilvaniei cu România existau doar 87 de publicații³⁵. În a doua jumătate a anului 1924, potrivit unei statistici, situația publicațiilor în Ardeal era următoarea: române 89, maghiare 120, germane 38, sîrbă, 1, româno-maghiară 2, româno-germană 1, germano-maghiară 1, germano-maghiară-română 4³⁶.

În primăvara anului 1924 are loc convocarea adunării generale a Partidului Maghiar din Brașov, pentru data de 1 iunie 1924. Știrea aceasta a stîrnit o puternică reacție din partea tuturor cercurilor și partidelor românești și maghiare. Înșiși conducătorii politici maghiari din România, care simțeau că în activitatea acestui partid se impun schimbări menite să-i confere personalitate, erau împărțiți în mai multe orientări. În acele zile G. Tătărăscu, secretar de stat la ministerul minorităților, a dat o declarație ziarului clujean *Keleti Újság*, în care arăta că Partidul Maghiar în actuala alcătuire nu reprezintă interesele populației maghiare din România, el fiind la cheremul claselor de sus. Rezultă deci, că rezolvarea problemei naționale nu se poate discuta cu actualii reprezentanți aflați în fruntea Partidului Maghiar. La 24 mai 1924, la Cluj, Comitetul Central al Partidului Maghiar încearcă să aducă hotărîri, dar ele sînt neconcludente. Gruparea de la Oradea în cîteva numere din ziarul *Nagyvárad* din luna mai 1924 publică articolul despre „Noul drum al Partidului Maghiar”, în care se reproșează acestuia că în cei patru ani de activitate nu a reușit să traseze nici o urmă de conduită politică. Gruparea orădeană își exprima părerea că „pactul de la Ciucea a fost un pas realist prin ideea de cooperare cu partidele românești. Trebuie continuată și căutată legătura cu acel partid românesc care este la putere”. În acest sens sînt cunoscute diferitele încercări de apropiere politică sau electorală dintre partidul maghiar, partidul național, partidul unit al lui Iorga și Argetoianu.

În orașele din Banat continuă să se remarcă o mișcare a țăranilor și intelectualilor maghiari de a se înființa un nou partid, al agraricilor³⁷.

La Cluj și în părțile secuiești, intelectualii maghiari sînt de părere că această cauză se poate rezolva în sinul partidului, schimbînd liniile directoare principale, dar schimbînd și pe conducătorii partidului maghiar. La această concluzie ajung și centristii (catolicii), cât și cei de stînga (calviniștii). Există însă o grupare în frunte cu Grandpierre Emil, Sándor József, Ugron István, care cred în pactul de

³⁵ *Societatea de mâine*, an. I, 15 august 1924, p. 364.

³⁶ *Idem*, 19 octombrie 1924, p. 536.

³⁷ *Magyar Kisebbség*, 1 iunie 1924, p. 441.

la Ciucea, speră în venirea lui Averescu la putere și în rezolvarea pe această cale a problemei ce avea cu totul alte rădăcini și care cerea cu totul alte rezolvări.

La 22 mai ziarul *Esti Lloyd* din Timișoara cere cu hotărâre restructurarea programului partidului maghiar, și așezarea lui pe baze democratice. Aceeași părere o împărtășește și *Székely Föld* din Tg. Mureș, cerînd totodată o apropiere față de partidele politice românești.

Ziarul bucureștean *Lupta* publică în mai 1924, sub semnătura lui Constantin Mille, articolul „Minoritatea maghiară“, în care se scrie: „Se vede treaba că în rîndul Partidului Maghiar din România, ruptura e pe drum. Democrații vor să se despartă de magnații reacționari și șovini care dau azi tonul în partid.

Ruptura era iminentă. Înțelegem că în sînul minorității maghiare trebuie să fie unitate în problemele culturale, școlare și bisericești. Dar în obținerea unor țeluri politice una îi conduce pe magnații și șoviniștii maghiari, și alta trebuie să-i conducă pe democrații maghiari.

Magnații maghiari urmăresc o politică asemănătoare cu cea de la Budapesta și ar renunța la politica lor, dacă guvernul român le-ar respecta toate privilegiile anterioare...

Democrația maghiară trebuie să tindă spre partidul care îi reprezintă cel mai bine ideile. Dar chiar și în sînul acestei democrații trebuie să facem deosebiri... Astfel de pildă socialiștii aderă ad literam la socialiștii români, comuniștii au aderat la partidul comunist român. Legic așa trebuie să se întîmple. Nu este natural ca în sînul minorității maghiare democrații și grofii să fie împreună sub pretextul că trebuie să apere aceleași interese“.

La 24 mai 1924 are loc la Cluj ședința Comitetului organizatoric al Partidului Maghiar, care a hotărît să fie amînată data conferinței de la Brașov.

Atmosfera politică, departe de a se liniști, devine și mai frămîntată. În aceste zile, înaintea ținerii congresului de la Brașov al Partidului Maghiar, Partidul Comunist Român aflat de cîteva luni într-o grea ilegalitate, dezbătînd sarcinile comuniștilor față de problema națională, editează manifeste, tipărituri în care analizează situația creată în sînul Partidului Maghiar, mobilizînd la luptă masele populare maghiare împreună cu cele românești. În manifestul intitulat „Muncitori, țărani, maghiari, femei muncitoare maghiare“, Partidul Maghiar este demascată, deoarece „nu e nimic altceva decît unealta magnaților, grofilor, baronilor, moșierilor și a domnilor mari din orașe, pentru valorificarea intereselor proprii, dar nu a intereselor generale a maghiarimii din Transilvania“ ... „E mai limpede decît lumina soarelui — se arată în manifest — că, conducerea de pînă acum a Partidului maghiar prin egoismul ei strîmt, prin concesiunile ei lașe a trădat cauza maghiarimii din Transilvania, în folosul ei economic, individual, a făcut pact cu clasa dominatoare română...“.

Congresul de la Brașov, aflat în faza pregătitoare — se scrie în continuare în manifest — „trebuie să facă din Partidul Maghiar o organizație de luptă care nu cunoaște ploconire, o organizație de luptă curajoasă, și trebuie să-i dea o conducere care știe să lupte dezinteresată, fără să se dea îndărăt, pentru năzuințele maghiarimii din România.

Nu grofii și baronii, nu moșierii și capitaliștii, arhierii și avocații trebuie puși în fruntea Partidului Maghiar, ci adevărați reprezentanți ai maghiarimii

copleșite de suferințe, luptătoare pentru existența sa națională, reprezentanți adevărați care vor să ducă la victorie fiecare cerință a populației maghiare din Transilvania...

Dar Partidului maghiar de mîine îi trebuie nu numai o astfel de conducere abnegată, care nu se dă înapoi de la lupte înverșunate. Ca plînea cea de toate zilele, așa îi este ei necesară alianța clasei muncitoare române și a partidului ei, Partidul Comunist. Comun e dușmanul, oligarhia boerească — bancheră română, comună trebuie să fie și lupta noastră împotriva lor!

Dintre partidele României mari, numai Partidul Comunist a pornit și pornește la luptă pentru drepturile naționalităților umilite și călcate în picioare...³⁸

În august 1924, la Congresul al III-lea al P.C.R., unele din rezoluții reflectă urmele opticii sectare a Cominternului cu privire la realitățile interne social-economice și politice a României, dar rezoluția congresului a arătat în mod just că clasele stăpînitoare caută să canalizeze nemulțumirile maselor în acțiuni șovine, diversioniste. Vorbind despre partidul maghiar și cel german, rezoluția constată: „conducerea acestora se află în mîinile magnaților și capitaliștilor” și datorită acestui fapt ele „nu sînt în stare să lupte pentru adevăratele interese ale acestor naționalități”. Congresul III a pus ca sarcină partidului „să agite muncitorimea tuturor naționalităților împotriva șovinismului propriei lor burghezii”.

Indicațiile primite la congres au fost puse în aplicare în săptămînile următoare, prin organizarea unor acțiuni muncitorești, concrete, prin editarea de manifeste, prin publicarea unor articole în presa legală sau prin influențarea unor publiciști cu vederi democratice care, frămîntați de apropierea congresului de la Brașov al Partidului maghiar, își exprimau impresiile și părerile în coloanele unor ziare și reviste. Astfel, în articolul „Szétesés és tömörülés” (Destrămarea și gruparea) scris de Spectator (Krenner Miklós), publicist maghiar cu vederi progresiste, luptător pentru apropierea româno-maghiară, articol publicat la 15 octombrie 1924, se critica inactivitatea populației maghiare în cadrele controlate de Partidul Maghiar, făcîndu-se și referire la viața literară, artistică, școlară, care e șubredă din cauza unei „anemii interne”. Autorul cere trecerea hotărîtă la organizare, dînd exemplul muncitorimii maghiare din România, care a găsit drumul luptei comune cu muncitorimea română. Spectator citează în apărarea ideii de internaționalism spusele unui bătrîn muncitor maghiar clujean care, referindu-se la inactivitatea intelectualității maghiare, spune: „Notați-vă bine, cu munca oriunde poți să te descurci. Cio-canul și rindeaua știu să vorbească bine orice limbă”. În finalul articolului autorul încearcă să găsească cauzele pentru care muncitorimea maghiară refuză să adere la programul Partidului Maghiar, preferînd frontul comun al luptei proletare alături de frații lor români³⁹.

Aceeași revistă publică articolul „Să vină deja cineva” (Jöjjön már valaki), scris de un oficial al Partidului Maghiar, Willer József, care este nevoit să recunoască, în faza de pregătire a congresului de la Brașov a Partidului maghiar, că în rîndul majorității populației maghiare din România precumpănește neîncre-

³⁸ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lingă C.C. al P.C.R., cota A. VIII—5 nr. 128, anul 1924.

³⁹ *Magyar Kisebbség*, 15 octombrie 1924, p. 797.

derea și indiferența față de Partidul Maghiar, conchizînd că „magnații din conducerea Partidului Maghiar trebuie dați afară”⁴⁰.

Peste două săptămîni se publică un articol de fond, „Lozinci și presupuneri” (Jelszavak és találgatások), în care se fac interesante considerații politice pornindu-se de la analiza stărilor de fapt existente în acel moment în România. „Relațiile sociale sînt într-o permanentă schimbare — arată autorul. Oamenii își dau seama mai devreme sau mai tîrziu, că pentru ceea ce a fost bună în trecut concepția națională, acum ca începe să fie inoportună. Se constată că ideea națională poate fi ușor înlocuită cu alta, care servește mai bine, mai ușor, cu prețul unor lacrimi mai puține, scopul progresului. Această *alta* este o concepție nouă despre lume, care există deja, trăiește și se dezvoltă în viața noastră socială întortochiată și așteaptă momentul cînd va putea prelua moștenirea. Și dacă acest timp va veni, să nu credem că în puterea ei va distruge ideea națională — precum nici ideea religioasă nu a fost distrusă de moștenitoarea-i uriașă... Acest prezumtiv moștenitor nu poate fi altul decît *socialismul*. Numele lui reprezintă și o lozincă, azi încă nu destul de populară și multe pături ale societății se tem de el. Dar a fost populară ideea libertății în fața domnilor feudali, sau dreptul popoarelor la autodeterminare în fața dinastiilor absolute?”⁴¹.

La 14 decembrie 1924 a avut loc la Brașov Congresul Partidului Maghiar, unde, cu prețul unor mari eforturi depuse de conducătorii conservatori ai partidului maghiar, s-a reușit să se împiedice destrămarea acestui partid. Au fost schimbați o serie de conducători, dar în esență orientarea a rămas aceeași. Președinte a devenit Ugron István. Au fost aleși 4 vicepreședinți, 8 membri ai Consiliului prezidențial și un secretar șef.

La acest congres încă s-au manifestat divergențele mai vechi dintre membrii fostului partid popular maghiar și cei din partidul național maghiar. În numele muncitorimii maghiare a luat cuvîntul comunistul Csetri János care a fost primit cu multă răceală de membrii conservatori și reacționari ai Congresului.

După cum în înseși documentele Partidului Maghiar se arată, nici după 1924 nu s-a putut realiza unitatea politică în cadrul partidului. Din această cauză mișcarea politică oficială maghiară nu se bucură de stimă și considerație⁴².

La alegerile parțiale din 1925, a fost pus în aplicare în mod secret pactul de la Ciucea dintre averescani și grupul din partidul maghiar care-l semnase. Ca o ripostă, grupul condus de Sándor József a cerut în mod deschis unirea cu partidul național român. Bernády György, în fruntea unui grup mai numeros, susținea ideea pactizării cu liberalii, începînd în acest sens discuții cu Tancred Constantinescu. La discuții s-a raliat și Teleki Arthur, Toldalagi Mihály, Paál Árpád. S-a ajuns la o convenție prin care la viitoarele alegeri urma să se încheie un pact electoral separat. Ca urmare, la 1 februarie 1926 președintele Ugron în numele partidului maghiar a rupt pactul de la Ciucea cu averescanii și a dat cuvînt de ordine alegătorilor săi să voteze la alegerile comunale din 17—20 februarie 1926 cu partidul liberal. În urma acestor alegeri în 30 de localități (mai ales în Transil-

⁴⁰ *Idem*, 15 noiembrie 1924, p. 873.

⁴¹ *Idem*, 1 decembrie 1924, p. 916.

⁴² Ligeti Ernő, *op. cit.*, p. 34.

vania) a câștigat lista comună, mulți oameni politici maghiari obținând importante posturi în administrație. Bernády György a fost numit primar la Tg. Mureș.

La 27 martie 1926, mandatul de 4 ani al liberalilor a expirat. Liberalii s-au retras în opoziție spre a-și reface prestigiul, iar cu formarea noului guvern a fost însărcinat Averescu. În aceste condiții Partidul Maghiar (după ce președintele Ugron, compromis prin ruperea pactului de la Ciucea, a demisionat la 1 aprilie 1926) se grăbește să încheie cu averescanii un cartel electoral, care să-i asigure un număr de mandate în parlament.

Averescu reușește astfel în alegerile parlamentare din iunie 1926 să obțină 280 de mandate față de cele 15 ale liberalilor. Alegătorii maghiari au trimis și ei în parlament un număr de 15 deputați și 12 în Senat, ca urmare a cartelului electoral.

În ciuda unei aparente redresări a activității Partidului maghiar (avându-l în frunte acum pe contele Bethlen György), contradicțiile din sinul partidului se ascut tot mai mult. Tot mai mulți sînt opozanții care ridică vocea împotriva faptului că în conducerea Partidului maghiar nu sînt decît aristocrați sau bogați. lipsesc conducătorii muncitorimii, ai maselor largi populare. Se aduc critici vehemente la adresa structurii organizatorice a partidului care este prea ierarhică, nu există loc pentru inițiative, pentru afirmarea personalității. În fruntea acestor opozanți se situau Krenner Miklós (Spectator), Zima Tibor (Arad), Toldalagi Mihály (Mureș-Turda), Makkai Domokos (Ciuc), Ugron András (Odorhei), Tabéry Géza (Oradea), Weisz Sándor (Cluj). Organul de afirmare a acestui grup reformist a fost *Keleti Újság* din Cluj. Dintre vechii aderenți ai Partidului Popular Maghiar, numai Kecskeméthy István s-a situat alături de reformiști, în timp ce Bokós Márton s-a apropiat de conducerea partidului maghiar, iar Kós Károly a părăsit cadrele partidului.

Pentru luna octombrie 1926 se fixase adunarea generală a Partidului maghiar la Gheorgheni. În prealabil, la 26 septembrie grupul reformist a înaintat conducerii un memoriu în care propunea unele îmbunătățiri privind statutul. El cerea printre altele, ca în Comitetul Executiv să fie aleși țărani, muncitori, comercianți, intelectuali. Propunerea a fost respinsă de la început de conducerea Partidului maghiar. Presa grupării reformiste prevedea încă înainte de adunarea generală de la Gheorgheni realizarea rupturii în sinul partidului. În acest sens semnificativă este cuvîntarea lui Krenner la adunare, care a arătat că partidul trebuie așezat pe baze mai democratice, „organizarea lui să se facă de jos în sus, și trebuie neapărat atrasă și muncitorimea”⁴³. Cuvîntarea lui Krenner a avut un mare succes, dar conducerea Partidului maghiar a rămas aceeași, cu deosebirea că în Comitetul executiv au intrat și zece membri aderenți la ideile grupului reformist. Lupta acestui grup pentru organizarea maselor populare, pentru democratizarea Partidului maghiar a continuat mai ales prin organul lor de presă *Keleti Újság* din Cluj, dar în 1927 ziarul, suferind din lipsă de fonduri, este cumpărat de aristocrația reacționară aflată la conducerea partidului, devenind organul oficial al Partidului maghiar și lipsind astfel pe reformiști de o armă eficientă de luptă.

⁴³ Mikó Imre, *op. cit.*, p. 67.

După căderea lui Averescu și scurta guvernare a lui Barbu Știrbey, liberalii au devenit din nou stăpîni pe situație, „organizînd” alegerile din 7—10 iulie 1927 în așa fel încît și-au „asigurat” 314 mandate în parlament, în timp ce averescanii nu au obținut nici unul.

În fața noii situații, grupul reformist maghiar în frunte cu Bernády încearcă un cartel electoral cu liberalii, dar eșuează, tot așa cum apropierea față de național-tărăniști, cînd încă liberalii sînt la putere, nu era recomandabilă. Conducătorii Partidului maghiar au adoptat așadar o tactică nouă, și anume aceea de a încheia un „bloc minoritar” cu partidul german condus de Hans Otto Roth. Ratificat la 16 iunie 1927, noul cartel a determinat noi contradicții în sinul Partidului maghiar, o nouă spargere a unității acestui partid. Pe primul plan se află grupul *disidenților* format din aderenții mai vechi ai Partidului popular, care au părăsit în 1927 Partidul maghiar militînd pentru democratizarea vieții publice maghiare. Lor li s-a alăturat grupul reformiștilor bihoreni, și împreună, acum, în 1927, au refăcut *Partidul Popular Maghiar*⁴⁴. Președinte a fost ales Kecskeméthy István, asociat Tárnóczy Lajos, vicepreședinți Kós Károly și Tabéry Géza, secretar Deutsch Géza. Cu ocazia alegerilor din iulie 1927 această nouă grupare politică a dat publicității o proclamație în care condamna conducerea Partidului maghiar pentru încercările de a submina apropierea dintre poporul român și cel maghiar.

Un alt grup aflat în conflict direct cu conducerea Partidului maghiar era format din așa numiții „*renegați*”, cei care și după înființarea „blocului minoritar” (16 iunie 1927) au continuat să conlucreze cu liberalii. Cei mai mulți fac parte din gruparea lui Bernády, care în urma unei polemici aprige cu conducerea Partidului maghiar a și părăsit acest partid.

În noiembrie 1928 partidul liberal, sub presiunea opiniei publice, a demisionat, cedînd puterea partidului național-tărănesc. În alegerile din decembrie 1928, liberalii au întrunit în total 3,5% voturi, în timp ce național-tărăniștii, în cartel electoral cu social-democrații și cu partidul german, au obținut 89,30% voturi. Partidul maghiar a mers singur în aceste alegeri, reușind să trimită în parlament 16 deputați și în Senat 6 senatori, devenind al doilea partid în România după P.N.Ț.⁴⁵

Între timp, în octombrie 1928, la Odorhei a avut loc o nouă adunare generală a Partidului maghiar care a reales vechea conducere conservatoare, subliniind încă o dată slăbiciunile și carențele acestui organism politic al naționalității maghiare din România. La această adunare s-a hotărît introducerea în statut a unui articol prin care orice cetățean maghiar din România care a împlinit vîrsta de 20 de ani era socotit, dacă cerea ori ba, membru al Partidului maghiar.

Desele și tot mai serioasele conflicte și contradicții din sinul partidului maghiar determină diferite luări de poziție chiar în sinul acestui partid. Recunoscînd că unitatea partidului este grav lezată, la sfîrșitul anului 1927, unul din activiștii lui se ridică împotriva tuturor tendințelor de lezare a unității, aducînd critici serioase în mod deosebit „reformiștilor” Kós Károly și Bernády György⁴⁶.

⁴⁴ *Idem*, p. 72.

⁴⁵ Marcel Ioan, *Evoluția partidelor noastre politice în cifre și grafice, 1919—1932*, Sibiu.

⁴⁶ *Magyar Kisebbség*.

Începuturile perioadei crizei economice mondiale a capitalismului, agravată în România de criza agrară, au marcat ascuțirea contradicțiilor sociale, naționale și economice în țara noastră. Măsurile de constrângere economică luate în acești ani împotriva intereselor muncitorimii, țărănimii și a unor pături mijlocii, știrbirea drepturilor democratice, ațîțarea la ură șovină, pentru devierea nemulțumirii maselor muncitoare, au luat un caracter tot mai ascuțit.

Ca o ripostă, în anii crizei economice au loc în România lupte greviste muncitorești de mare amploare, îmbinate cu mișcările de protest ale maselor țărănești, ale funcționarilor, micilor meseriași și comercianților. Oamenii muncii români, maghiari și de alte naționalități din România nu s-au lăsat abătuți de la drumul lor. Mișcările greviste se înmulțesc împotriva terorii autorităților, cresc manifestările șomerilor, acțiunile țărănești cuprinzând categorii sociale largi lăsate în criză, fără deosebire de naționalitate.

Unitatea de luptă a oamenilor muncii români și de alte naționalități s-a manifestat în nenumărate acțiuni comune împotriva grelei poveri a impozitelor și a datoriilor bancare, împotriva execuțiilor silite și a terorii jandarmerești. În acest context, masele populare maghiare din România, pe lângă împotrivirea lor față de politica de asuprire a guvernelor reacționare române, s-au împotrivit tot mai mult și față de demagogia naționalistă a cercurilor burghezo-moșierești maghiare. Chiar și în sinul unor pături mai largi, progresiste, democratice maghiare se ascut tendințele de manifestare potrivnică la adresa politicii nerealiste, ostile intereselor maselor largi, pe care o propaga Partidul Maghiar din România.

GHEORGHE I. BODEA

DER KAMPF DER ERSTEN OPPOSITIONELLEN STRÖMUNGEN IN DER MAGYARISCHEN PARTEI RUMÄNIENS UM ERSTARKUNG DER BRÜDERLICHEN EINIGKEIT DER ARBEITER (1918—1928)

(Zusammenfassung)

Vorliegender Aufsatz ist Teil einer umfassenden Arbeit, welche der Verfasser einem wenig erforschten Thema unserer Geschichtsschreibung widmet: das politische Leben der mitwohnenden Nationalitäten Rumäniens in der Zwischenkriegszeit.

Der Aufsatz setzt sich zum Ziel, dem interessierten Leser einige Erscheinungsformen aus der Tätigkeit der demokratischen fortschrittlichen magyarischen Elemente Rumäniens vorzulegen, die nach 1918 sich organisch in die Gegebenheiten des Landes einfügten und zusammen mit den rumänischen Volksmassen, mit den fortschrittlichen Kräften des Landes, für das gleiche Recht aller Nationalitäten Rumäniens, gegen wirtschaftliche und nationale Ausbeutung, für demokratische Freiheiten, für Fortschritt und ein besseres Leben aller Werktätigen ohne Unterschied der Nationalität kämpften.

Dieser Kampf erfasste auch die politischen Kräfte innerhalb oder nahe der Magyarischen Partei Rumäniens, eine bürgerlich-nationale Organisation, geführt von den reaktionärsten Spitzen der magyarischen Grafen, Kapitalisten und Ban-

kiers in Rumänien, welche gemeinsam mit den rumänischen regierenden Kreisen sowohl die rumänischen als auch die ungarischen Arbeitermassen ausbeuteten. Innerhalb dieser Partei und um sie bildete sich von aller Anfang an eine Oppositionsbewegung der ehrlichen demokratischen Elemente, die aufrichtig an einer wirklichen Verbesserung des wirtschaftlichen, politischen, kulturellen und nationalen Lebens der magyarischen Nationalität in Rumänien interessiert waren und die konsequent für Entlarvung der volksfeindlichen Tätigkeit der reaktionären Führungsspitze der Magyarischen Partei Rumäniens kämpften. Die erste Phase dieses Kampfes zwischen 1918—1928 ist Gegenstand vorliegender Arbeit.